

ZAŁOŻENIA I REALIZACJA KATECHEZY DOROSŁYCH
WEDŁUG UCHWAŁ SOBORU WATYKAŃSKIEGO II

Treść: Wstęp. — I. Założenia katechezy dorosłych. 1. Cel katechezy dorosłych. 2. Podmiot katechezy dorosłych. 3. Przedmiot katechezy dorosłych. — II. Realizacja katechezy dorosłych. 1. Metody katechizacji dorosłych. 2. Formy katechezy dorosłych. Zakończenie. — Sommarlo.

WSTĘP

Konstytucje i dekryty Soboru Watykańskiego II zapoczątkowały odnowę duszpasterską Kościoła. Wciąż pracuje się nad realizacją postanowień Soboru. Soborowa odnowa przejawia się m.in. w tym, że praca katechetyczna wśród dorosłych, którą duszpasterstwo zajmowało się raczej sporadycznie, staje się obecnie jedną z podstawowych w całokształcie działalności duszpasterskiej, a tym samym przedmiotem szczególnego zainteresowania.

Słowo „katechizacja” spotykane dotąd powszechnie w zestawieniu ze słowem „dzieci” lub „młodzież”, zaczyna coraz bardziej pojawiać się w połączeniu ze słowem „dorosli”¹. Połączenie takie budzi coraz mniejsze zdziwienie, a przeciwnie pojawiają się głosy ukazujące potrzebę, a nawet konieczność katechizacji dorosłych i to prowadzonej przez całe życie.

We Francji, Niemczech Zachodnich i Austrii podejmowane są nieustannie próby zorganizowania katechezy dorosłych. Zdobywa się wciąż nowe doświadczenia w tej dziedzinie.

Doświadczenia zdobyte w krajach Europy Zachodniej zostają wykorzystane przez katechetykę w Polsce w celu zbudowania własnego modelu w pracy z dorosłymi. W wielu ośrodkach duszpasterskich prowadzona jest regularna katecheza dorosłych z różnymi grupami². Oprócz tej praktycznej działalności coraz częściej zaczynają się pojawiać w polskiej literaturze publikacje dotyczące katechezy dorosłych z których jedne zajmują się problemem całościowo³, a inne częściowo⁴.

¹ Mówiąc o „dorosłych” będzie się brało w pracy pod uwagę najbardziej potoczne znaczenie tego słowa, a za kryterium dorosłości przede wszystkim wiek. Tak więc za osobą dorosłą będzie uważana osoba, która ukończyła 21 lat.

² Ks. Z. Czerwinski (Lublin); Ks. S. Orzechowski (Wrocław); Ks. W. Ziembka (Olsztyn).

³ B. Cywiński: Myśli o polskim duszpasterstwie. *Znak* 204 (1971) s. 689—732; K. Wawrzynek: Katechizacja dorosłych. *Katecheta* 15 (1971) s. 241—250; H. Bednorz: Katecheza dorosłych. *Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne* 5 (1972) s. 5—18.

⁴ P. Poręba: Pedagogizacja rodziców. *Studia Warmińskie* 1969. T. VI. s. 423—

Sytuacja, w której Kościół się obecnie znalazł wymaga, aby katechizacja dorosłych była naczelną troską duszpasterzy. Kościół domaga się świadomych katolików a tego nie może zagwarantować tylko katechizacja dzieci i młodzieży. Uwzględniając dotychczasowy stan katechizacji dorosłych w Polsce i braki jakie istnieją w tej dziedzinie stanie się rzeczą wyraźnie potrzebną praca z niniejszego zakresu. Problematyka niniejszego artykułu zakłada ukazanie koncepcji oraz form katechezy dorosłych na podstawie dokumentów soborowych i literatury posoborowej.

Mimo, że Sobór Watykański II nie poświęcił katechetyce żadnego oficjalnego dokumentu, to jednak spotykamy zdania wprost odnoszące się do tego działu misji Kościoła. Pierwszym oficjalnym dokumentem Kościoła dotyczącym bezpośrednio katechezy dorosłych jest *Directorium Catechisticum Generale*. Dokument ten opowiada się wyraźnie za różnicowaniem katechezy w zależności od wieku katechizowanych również w odniesieniu do ludzi dorosłych. Dokument ten bardzo silnie podkreśla potrzebę katechezy dorosłych i zaznacza, że katecheza ta nie może być sprowadzona do serii kazań czy konferencji. Powinna być katechezą, która będzie systematycznie przedstawiać dorosłym całe chrześcijańskie Orędzie. Katecheza dorosłych jest również w centrum zainteresowania uczestników Międzynarodowego Kongresu Katechetycznego w Rzymie (20—25.IX, 1971 r.) jak również Synodu Biskupów 1977 r.

Artykuł niniejszy jest próbą ukazania celu, podmiotu aktywnego i receptywnego oraz przedmiotu katechezy dorosłych jak również próbą ukazania metod pracy, jakie odpowiadałyby psychice człowieka dorosłego oraz specjalne formy jakie wynikają z uchwał Soboru Watykańskiego II oraz posoborowej literatury katechetycznej.

I. ZAŁOŻENIA KATECHEZY DOROSŁYCH.

Obecnie przyjmuje się, że koncepcja katechezy powinna obejmować określenia jej celu, podmiotu aktywnego i podmiotu receptywnego czyli jej odbiorców, jej treści oraz jej metody⁵. Stosownie do tego istnieje potrzeba przebadania założeń katechezy dorosłych pod kątem widzenia jej celu, podmiotu aktywnego i receptywnego, treści oraz metod⁶. Temu właśnie zagadnieniu poświęcona jest kolejna część artykułu, dla której podstawą będą w tym wypadku nie tyle opracowania, których właściwie brak, lecz głównie dokumenty soborowe.

1. CEL KATECHEZY DOROSŁYCH

Na Soborze Watykańskim II Kościół współczesny określił jak chciałby przemawiać do świata i jak pragnąłby żyć w środowisku ludzkim naszych czasów. Kościół ma świadomość, że jest przeznaczony dla ludzi,

—486; tenże: *Potrzeba naukowego duszpasterstwa rodzin*. RTK 1971 z. 3 s. 113—144; tenże: *Osobowość duszpasterza rodzin*. RTK 1972 z. 6 s. 49—61; A. Polkowski: *O katechizację integralną*. *Życie i Myśl* nr 11 (1973) s. 1—7.

⁵ F. Blachnicki: *Katechetyka Fundamentalna* (skrypt dla studentów KUL). Lublin 1970. s. 143.

⁶ Metoda katechezy dorosłych zostanie omówiona w części o realizacji katechezy dorosłych p. 1.

k którzy w społeczności kościelnej mają odnaleźć wspólnotę Ducha Chrystusowego. W sposób wyrazisty i skuteczniejszy chce być „znakiem” Jezusa Chrystusa dla ludzi naszego czasu⁷.

Celem katechizacji dorosłych, podobnie jak wszelkiego nauczania jest najpierw poznanie tajemnic religii chrześcijańskiej, od stworzenia aż do paruzji, które są również faktami historycznymi. Te zbawcze fakty, jak i tajemnice, które się w nich wyrażają, trzeba znać i rozumieć. Trzeba wiedzieć w co się ma wierzyć. Solidna znajomość nauki katolickiej jest kością wiatry. Zabezpiecza ją przeciw sentymentalizmowi, rozcieńczającemu istotne prawdy uczuciami i nastrojami; chroni przed aktywizmem dla którego działanie jest bardziej celem niż środkiem oraz zabezpiecza przeciw formalizmowi czyli pobożności pozbawionej ożywiającego ducha⁸.

Znajomość i zrozumienie wiary jeszcze nie decyduje o postawie osobistej człowieka, jego chrześcijańskim usposobieniu i przekonaniu. Aby to osiągnąć muszą wejść w grę głębsze warstwy osobowości ludzkiej, a więc siły emocjonalne i wolicjonalne. Katecheza dorosłych musi więc zmierzać do tego, by podawane w niej obiektywne wartości religijne stały się wartościami osobistymi katechizowanego, innymi słowami: katechizowany powinien przeżyć religijną prawdę. Ujęcie celu katechezy dorosłych w aspekcie religijnego przeżycia prawdy okazuje się jednakże również niepełne. Poznana, zrozumiana i przeżyta prawda upomina się bowiem o jej realizację w życiu religijno-moralnym⁹. Postulat ten w deklaracji soborowym został sformułowany w sposób następujący: „umocnieni w wierze, nadziei i miłości, wzrastali w Chrystusie, a wspólnota chrześcijańska dawała to świadectwo miłości, które zaleca Pan” (DB 30 § 2).

Możliwie adekwatne wychwycenie wszystkich celów katechezy dorosłych jest w dużej mierze uzależnione ustaleniem właściwej relacji jaka zachodzi między Kościołem i światem. Po Soborze Watykańskim II stało się jasne, że dotychczasowa postawa Kościoła wobec świata była w znacznej części negatywna — w sensie niedoceniań spraw ziemskich, niedoceniań doświadczenia między innymi faktu jaki w wielkiej mierze religijny program Orędzia chrześcijańskiego jest nierozłącznie z tym światem związany.

Bóg zwrócił się do całego Ludu, a nie tylko do jednostki. Ta świadomość więc, że jesteśmy Ludem Bożym, powinna być umacniana przy pomocy różnego rodzaju środków katechetycznych. Należy więc szczególnie wśród dorosłych chrześcijan rozwijać chrześcijańskie poczucie wspólnoty, widzieć konkretne potrzeby gminy kościelnej i grup stanowych. Ewangelii nie głosi się w „próżni”, lecz konkretnym ludziom żyjącym w określonych warunkach społeczno-kulturalnych. Trzeba więc w katechezie uwzględnić przede wszystkim te problemy, które są żywotne i aktualne w danym środowisku. Katecheza, która nie jest odpowiedzią na

⁷ M. van Caster: Katecheza według Soboru Watykańskiego II: *Katecheta* 10 (1966) s. 193.

⁸ Directorium Catechetisticum Generale (tłum. z łaciny). *Kielecki Przegląd Diecezjalny* nr 3 i 4 (1974). 21, 38; por. M. Finke: *Odnova katechetyczna*. W: Podtchnieniem Ducha Świętego. *Współczesna myśl teologiczna*. Poznań 1964 s. 563.

⁹ Tamże.

aktualne pytanie i zapotrzebowanie nie ma widoków na powodzenie ¹⁰ (DB 13).

Dorosłym, których wprowadzamy w pełne życie Kościoła należy dopomagać, by umieli wiązać własną wiarę z doświadczeniami życia, by umieli patrzeć na wydarzenia, sytuację i rzeczy po chrześcijańsku, by umieli troszczyć się o wierne przekazanie całego bogactwa Orędzia chrześcijańskiego oraz aby umieli udzielać odpowiedzi na współczesne pytania dotyczące spraw religijnych i moralnych ¹¹.

Nauka życia, która w ramach katechezy dla dorosłych ma być przekazywana, nie może po prostu ograniczyć się tylko do wyliczenia katalogu obyczajów, ale musi pokazać, że tutaj chodzi o nowe, przez Chrystusa darowane życie. Musi się tutaj znaleźć wdrożenie w katechizowanego, że pielęgnowanie postawy jest ważniejsze niż zewnętrzne wykroczenia. Kształcenia sumienia jest o wiele rozleglejsze niż zwykle przygotowanie do spowiedzi. Celem jego jest odpowiedzialne zaangażowanie się dobrem ¹².

Wiek XX przyniósł wzbogacenie informacji w dziedzinie nauk biologicznych, postęp wiedzy umożliwił zdobycie dawniej nie znanych wiadomości. Ciało człowieka jest coraz bardziej znane i mechanizmy nim rządzące dają się prześledzić także w dziedzinie ściśle seksualnej. Uwzględniając zmiany fizyczne, jakie zachodzą także u człowieka dorosłego, należy stwierdzić, że celem katechezy dorosłych winna być również pedagogizacja rodziców, która by następnie uzdalniała ich do m.in. prawidłowego wychowania seksualnego dzieci i młodzieży ¹³.

Katecheza ma być miejscem informacji i intelektualnych wysiłków, ale jednocześnie musi być miejscem modlitwy, miejscem praktykowania rad ewangelicznych w sposób dostosowany do każdego oraz miejscem doprowadzenia do pełnego uczestnictwa w sprawowaniu świętej liturgii, aby w niej można było także dojść do szczerzej modlitwy ¹⁴ (DK 5).

Wzrasta w Kościele znaczenie i rola ludzi świeckich. Świeccy zaczynają brać coraz żywszy udział w twórczości filozoficzno-teologicznej. Stają się coraz więcej współtwórcami współczesnej historii kościelnej. W związku z tym, celem katechezy dorosłych i wynikającymi zadaniami będzie włączenie apostołstwa świeckich w życie Kościoła. Dlatego też kolejne uwagi dotyczyć będą bliższego określenia tego co kryje w sobie użyty tutaj termin „apostołstwo świeckich”. Pierwszym celem apostołstwa Kościoła jest ewangelizacja i uświęcenie ludzi „przez posługę słowa i sakramentów” (DA 61). Ewangelizacja dokonuje się — jak mówi Konstytucja dogmatyczna — „nie tylko przez hierarchię, która naucza w Jego imieniu i Jego władzą, ale także przez świeckich, których po to ustanowił świadkami oraz wyposażył w zmysł wiary i łaskę słowa” (KK 35). Przez hierarchię i świeckich realizuje się „prorocze” posłannictwo Kościoła. Rola świeckich w tej dziedzinie apostołstwa jest „uzupełniająca” w stosunku do zasadniczej i głównej działalności hierarchii. Niemniej jednak ten udział świeckich w ewangelizacji staje się coraz większy

¹⁰ DCG 35, 38.

¹¹ Tamże, 97a, b, c, d.

¹² F. C. Friemel: Czym jest katecheza? Katecheta 16 (1972) s. 57.

¹³ P. Poręba: Psychologia rodziny. Lublin 1972 s. 23.

¹⁴ DCG 25, 71.

i coraz bardziej widoczny. Przyczyniła się do tego także i soborowa reforma liturgiczna. Czytanie lekcji mszalnej przez ludzi świeckich jest tutaj bardzo wiele mówiących symbolem. Należy tu wspomnieć o sporej liczbie „pomocnic” parafialnych, które pełnią poważne funkcje w pracy apostołskiej przy parafiach. Katechizacja przedślubna, przygotowanie przedmażeńskie jak również duszpasterstwo młodych małżeństw opiera się w coraz większej mierze na świeckich prelegentach¹⁵.

Innym celem apostołstwa jest odnowa i doskonalenie porządku doczesnego. Na ten porządek składają się dobre osoby i rodziny, kultura, ekonomika, polityka itp. Dobra te uzyskują szczególną godność i wartość z racji ich związku z osobą ludzką. Jeszcze większą godność posiadają rzeczy stworzone z racji swego związku z Chrystusem, Stwórcą i Odkupicielem nie tylko ludzi, ale i wszystkich innych stworzeń. Ten związek z Chrystusem nie niszczy jednak właściwej, tzn. względnej autonomii porządku doczesnego¹⁶.

2. PODMIOT KATECHEZY DOROSŁYCH

Zagadnienie podmiotu katechezy należy do najważniejszych tematów katechetyki. O podmiocie katechezy dorosłych można mówić w znaczeniu podwójnym: aktywnym i biernym, receptywnym. Oba te aspekty wiążą się ściśle ze sobą. Odnosny materiał dotyczący obu tych aspektów rozpatrzony zostanie w kolejnych dwóch punktach. W szczególności najpierw będzie mowa o podmiocie aktywnym katechezy dorosłych w oparciu o dokumenty soborowe oraz posoborową literaturę katechetyczną, a następnie o podmiocie receptywnym czyli odbiorcach katechezy dorosłych.

a) PODMIOT AKTYWNY KATECHEZY DOROSŁYCH

Problem podmiotu aktywnego czyli osób, którym w danej społeczności chrześcijańskiej została powierzona funkcja nauczycielska jest centralnym ogniwem całego nauczania chrześcijańskiego.

Cała działalność Kościoła ma być podporządkowana kierownictwu głównego i właściwego nauczyciela, jakim jest uwielbiony Pan — Jezus Chrystus. „Pan Jezus, którego Ojciec uświęcił i posłał na świat, czyni uczestnikiem nauczania Ducha Świętego... całe swoje Ciało Mistyczne; w Nim bowiem wszyscy wierni stają się świętym i królewskim kapłaństwem, składając Bogu duchowe ofiary przez Jezusa Chrystusa i głoszą wspaniałe dzieła tego, który ich wezwał z ciemności do przedwiecznego swojego światła. Nie ma zatem żadnego członka, który by nie uczestniczył w posłannictwie całego Ciała...”¹⁷ (DK 2).

Ten główny i właściwy Nauczyciel działa we wszystkich nauczających. Wszyscy mają oni być Jego narzędziami, przedstawicielami, działającymi w Jego imieniu i Jego mocą. Wszyscy, którzy nauczają powinni stale pamiętać o tym, że nie mogą głosić swej własnej mądrości, ale mają

¹⁵ E. Weron: *Świeccy w Kościele*. Paryż 1970 s. 83—86.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ DCG 12.

przedstawiać to co podał Chrystus Pan przez swoich apostołów i przez założony przez siebie Kościół.

Kościół otrzymał od Chrystusa obowiązek głoszenia Jego nauki. Istnieje wyraźny nakaz: „idąc tedy nauczajcie wszystkie narody... nauczając je chować wszystko cokolwiek wam przykazałem”, (Mt 28, 19). „Gdy Duch Święty zstąpi na was, otrzymacie Jego moc i będziecie moimi świadkami w Jerozolimie i w całej Judei i aż po krańce ziemi (Dz 1, 8).

Obowiązek ten w różnej formie i mierze dotyczy członków Kościoła.

Pasterze Kościoła mają przede wszystkim obowiązek i prawo urzędowego i autorytatywnego nauczania po wszystkie czasy, wszystkich ludzi nauki Chrystusowej.

Posłannictwo autorytatywnego nauczania z prawa Bożego spełnia papież dla całego Kościoła, a biskupi ordynariusze dla swoich diecezji¹⁸. „Oprócz prawowitych następców apostołów, tj. papieża dla całego Kościoła, a biskupów dla wiernych powierzonych ich pieczy — nie ma z prawa Bożego nauczycieli w Kościele”¹⁹. Sobór poucza: „Biskupi, jako następcy apostołów, otrzymują od Pana... misję nauczania wszystkich narodów i głoszenie Ewangelii wszelkiemu stworzeniu”. „Biskupi są zwiasztunami wiary... i autentycznymi czyli upoważnionymi przez Chrystusa nauczycielami”²⁰ (KK 25).

Analogicznie, posłannictwo autorytatywnego nauczania z prawa kościelnego, dotychczas obowiązującego, przysługuje tym przełożonym Kościoła, którzy zajmują stanowiska podobne do stanowisk biskupów rezydencjalnych. Tylko ci bowiem przełożeni są zazwyczaj podmiotami jurysdykcji kościelnej, która ściśle się wiąże z obowiązkiem i prawem autorytatywnego nauczania w Kościele²¹.

Wszyscy inni duchowni, a więc proboszczowie i kapłani czy diakoni są zasadniczo pomocnikami autorytatywnego nauczania i są zależni w wykonywaniu swej władzy od swoich biskupów ordynariuszów (KK 28, 29). Są współpracownikami stanu biskupiego, w celu należytego wypełniania posłannictwa²².

Prowadzącym jednak katechizację dorosłych w naszych warunkach będzie zasadniczo duszpasterz parafialny. Do jego pracy wśród dorosłych nie tylko będzie należała problematyka nauczania, lecz również problematyka wychowania. Podstawą jego oddziaływania wychowawczego jest nie tylko autorytet wynikający z tytułu zajmowanego stanowiska lecz także autorytet wiedzy, a przede wszystkim autorytet moralny. Postawa duszpasterza dorosłych powinna odznaczać się cechami: głęboka znajomość życia i ludzi, szacunek i bliskość z prostymi ludźmi, zdolność wnikania w ich psychikę, życzliwa gotowość dopomagania w rozwiązywaniu trudnych spraw i konfliktów, mrówcza cierpliwość i wytrwałość, duże opanowanie, rozwaga, wyrozumiałość i stanowczość oraz konsekwencja w działaniu, pogoda i optymizm²³.

¹⁸ KPK kan. 1326.

¹⁹ AAS 46 (1954) s. 314.

²⁰ DCG 13; por. KK 24; DB 13; DM 20; DA 25.

²¹ E. Weron: *Laikat i apostołstwo*. Paryż 1973 s. 35.

²² DCG 13; por. DK 2; DB 30 § 2; DK 4, 5, 6.

²³ Cz. Maziarz: *Z zagadnień pedagogiki dorosłych*. W: *Praca oświatowa z dorosłymi*. Warszawa 1966 s. 62.

Istnieje bardzo wiele nieporozumień i brak właściwego rozeznania roli ludzi świeckich w sprawie nauczania kościelnego. Na ogół świeccy są przekonani, że w tej dziedzinie nie mają żadnych kompetencji. Jest to pogląd dla świeckich wygodny. Dlatego Sobór Watykański II mocno stawia sprawę uczestnictwa ludzi świeckich w prorockiej czyli nauczycielskiej funkcji Chrystusa: „Chrystus, Prorok wielki, który zarówno świadectwem życia, jak mocą słowa ogłosił Królestwo Ojca, pełni swe prorocze zadanie aż do pełnego objawienia się chwały — nie tylko przez hierarchię, która naucza w Jego imieniu i Jego władzą, ale także przez świeckich, których po to ustanowił świadkami oraz wyposażył w zmysł wiary i łaskę słowa (Dz 2,17—18: Ap 19,10), aby moc Ewangelii jaśniała w życiu codziennym, rodzinnym i społecznym... Ta ewangelizacja, to znaczy głoszenie Chrystusa dokonywane zarówno świadectwem życia, jak i słowem, nabiera swoistego charakteru i szczególnej skuteczności przez to, że dokonuje się w zwykłych warunkach właściwych światu” (KK 35).

Jest rzeczą oczywistą, że ludzie świeccy nie sprawują posłannictwa autorytatywnego nauczania wiary, które przynależy do papieża i biskupów. Jednakże ludzie świeccy mogą i powinni uczestniczyć w nauczaniu autorytatywnym w oparciu o zlecenie kanoniczne (*missio canonica*), którego udziela biskup. Faktycznie wielka rzesza świeckich uczestniczy we władzy autorytatywnego nauczania dorosłych²⁴.

Gdy chodzi o prywatne głoszenie Słowa Bożego, to nie ma w tej sprawie żadnych zakazów i nie są potrzebne żadne upoważnienia (KK 35; DA 6,16). Ewangelię można głosić nie tylko słowami, ale bardziej jeszcze przykładem życia chrześcijańskiego. Gdy chodzi o apostołstwo słowa i „uki, to wielką rolę wśród dorosłych mają do odegrania katolicy pizze, artyści i naukowcy oraz katolicy twórcy filmów, audycji radiowych czy telewizyjnych.

b) PODMIOT RECEPTYWNY KATECHEZY DOROSŁYCH

W podręcznikach katechetyki spotykamy określenie podmiotu receptywnego jako cały lud chrześcijański²⁵. Termin ten może mieć potrójne znaczenie i może oznaczać:

1. katechezę dla dorosłych kandydatów do chrztu św., którzy dotąd w żaden sposób nie przyznawali się do Kościoła Chrystusowego,
2. katechezę dla konwertytów, która zwraca się do ochrzczonych pragnących być przyjętymi do Kościoła katolickiego,
3. pogłębiającą katechezę dla tych członków Kościoła, którzy już w dzieciństwie i młodości otrzymali regularne pouczenie religijne, dla których jednak także w dojrzałym wieku konieczne jest dalsze dokształcanie się w wierze.

Przeważnie używa się terminu katecheza dorosłych w trzecim znaczeniu i w tym sensie także tutaj będziemy go używali²⁶.

Odbiorcami katechezy dorosłych będą głównie rodzice oraz przygotowujący się do sakramentu małżeństwa. Katecheza dorosłych musi je-

²⁴ Weron, jw. s. 35.

²⁵ Blachnicki, jw. s. 251—254.

²⁶ Tamże.

dnak zająć się także i ludźmi opóźnionymi w rozwoju, żyjącymi na marginesie lub poza ludzką społecznością²⁷, młodzieżą dorosłą nie uczęszczającą do szkół, młodzieżą dorastającą oraz starcami²⁸.

Znajomość uczestników katechezy dorosłych ułatwia pracę z nimi. Stąd przede wszystkim należy zdawać sobie sprawę, że uczestnicy katechezy dorosłych różnią się zasadniczo od dzieci i młodzieży szkolnej i że występują poważne różnice pomiędzy samymi dorosłymi. Różnice pomiędzy dorosłymi wynikają z różnego wieku życia, płci, stanu rodzinnego, środowiska, stopnia i kierunku wykształcenia, poziomu kulturalnego i moralnego, sprawności umysłowej (inteligencji), zawodu i stanowiska, przeżyć życiowych itp. W katechezie prowadzonej w wieku dziecięcym spotykamy dwa najwyżej trzy roczniki. Rozpiętość zaś wieku w katechezie dorosłych jest bez porównania większa, bo obejmuje od kilkunastu do kilkudziesięciu roczników, za tym zaś idą różnego stopnia doświadczenia życiowe. Dorosłego doświadczyło życie bardziej niż dziecko, bo niejednokrotnie we własnej już rodzinie, którą dorosły założył, w szkole lub w kilku szkołach, w wojsku, w pracy, w stowarzyszeniach. Doświadczenia te, zwłaszcza zawodowe, dały mu bogatą wiedzę i umiejętność praktyczne specjalne oraz często odpowiednio żywe zainteresowania, których nie może mieć w tym stopniu dziecko. Dłuższa praca zawodowa zabarwiła też mentalność dorosłego²⁹.

W pracy katechetycznej z dorosłymi należy zwrócić uwagę na niewiastę, która stanowi odrębną sylwetkę. Mężatka, nawet jeśli nie pracuje zarobkowo, jest bardziej zapracowana i ma inne zdrowie niż mężczyzna. Zapracowanie wynika z rozlicznych obowiązków domowych zarówno gospodarczych, porządkowych i higienicznych, jak i rodzinnych. Niewiasta rodzi i wychowuje dzieci. Odrębność biologiczna i psychiczna niewiast wynika z ich możliwości lub faktu macierzyństwa. Czyności biologiczne niewiasty wpływają silnie na jej ustrój³⁰.

W toku katechezy dorosły wykazuje większą i lepszą uwagę aniżeli dzieci. Nie męczy swej uwagi zbyt szybko, tak że może się skupić w ciągu całej katechezy. Jest też pilniejszy, bardziej obowiązkowy i zdyscyplinowany. Dorosłego cechuje większa zdolność do myślenia refleksyjnego niż dzieci i młodzież. Jest on bardziej od nich krytyczny i zdolny do dyskusji³¹.

3. PRZEDMIOT (TREŚĆ) KATECHEZY DOROSŁYCH

Wychowanie podstawowej, egzystencjonalnej świadomości przynależenia do Kościoła, sakramentu powszechnego zbawienia, wymaga odpowiednio dobranego materiału katechetycznego. Musimy się więc zastanowić nad zagadnieniem przedmiotu (treści) katechezy dorosłych w świetle Soboru i literatury katechetycznej.

Konstytucja o Objawieniu wskazuje na Pismo św. jako na istotne źródło dla teologii, głoszenie Słowa Bożego, a więc i katechizacji doros-

²⁹ K. Wojciechowski: Wychowanie dorosłych. Wrocław 1966 s. 268—269.

³⁰ Tamże.

³¹ Tamże.

²⁷ Międzynarodowy Kongres Katechetyczny w Rzymie. *Katecheta* 16 (1972) s. 10—11.

²⁸ DCG 90, 91, 95.

łych (KO 21,24), wysuwając je na pierwszy plan przed sformułowaniami Urzędu Nauczycielskiego. W Piśmie św. odnajdujemy interpretację teologiczną wydarzeń historycznych, ukazującą sens zbawczy. Bóg objawił siebie i swój plan zbawczy realizując go w historii. Ukazanie dynamicznego charakteru Objawienia stawia się dziś po Soborze na pierwszym planie w katechizacji dorosłych. Ma ona mówić o wydarzeniach zbawczych i ukazywać ich znaczenie. Nauka wiary polega więc na pierwszym miejscu na spotkaniu człowieka dorosłego ze Słowem Bożym, zawartym w Piśmie św., a nie na przekazywaniu statycznych i pojęciowych sformułowań teologicznych³². Historia zbawienia nie stanowi jedynie następstwa wydarzeń historycznych Starego i Nowego Testamentu, ale tożsamość działania Bożego w różnych etapach tej historii³³. Odkrywamy w Piśmie św. wydarzenia historyczne, mające znaczenie dla danej epoki i dla danej grupy ludzkiej, ale jednocześnie odnajdujemy rzeczywistość ponadczasową istotną dla ludzi wszystkich epok³⁴. Objawienie jest zwróceniem się Boga do człowieka, wiara zaś jest odpowiedzią całej osoby ludzkiej. Wydaje się, że ten aspekt Objawienia możemy przybliżyć katechizowanym jedynie w oparciu o katechezę biblijną. Sformułowanie tajemnicy Trójcy Świętej wraz z analizą natury, osoby, może pozostać w sferze całkowicie intelektualnej, informacyjnej. Dopiero dostrzeżenie roli wszystkich osób Trójcy Świętej w dziele zbawienia, pozwala nam dostrzec zaproszenie do udziału w życiu Trójcy Świętej, a zarazem wezwanie do dzieła jednoczenia wszystkich w Jezusie Chrystusie³⁵.

Wezwanie Boże jest zawsze skierowane do konkretnego człowieka w jego sytuacji życiowej. Należy więc katechezę dorosłych ujmować w tym właśnie egzystencjonalnym aspekcie Pisma św. w celu wychowania na całe życie zdolności owocnego czytania Pisma św. Pismo św. powinno przestać być zbiorem interesujących opowiadań odnoszących się do historii, ale winno stać się głosem Boga, przemawiającego dziś w swoim Kościele. Dzięki temu stałemu nawiązywaniu do życia Kościoła tworzy się egzystencjonalna świadomość przynależności do Kościoła, sakramentu powszechnego zbawienia, oraz udziału w jego misji³⁶.

Liturgia według Konstytucji o Liturgii jest źródłem i szczytem życia Kościoła (KL 10). Jednocześnie jest głoszeniem słowa Bożego (KL 33). Podobnie więc jak Pismo św. jest ona dla katechezy dorosłych źródłem, celem i normą³⁷. Centralnym jej punktem są sakramenty (KL 61).

Liturgia jest katechizmem, który w konkretnej rzeczywistości podaje istotne elementy chrześcijańskiej nauki, i jest wychowawczą żywej wiary, domagającą się życiowych aktualizacji i praktycznych konsekwencji. Jest ona katechezą, którą wierni żyją i która towarzyszy im przez całe życie.

Katecheza dorosłych winna odbywać się w duchu liturgii, uczestniczyć w jej klimacie i rozwijać się w atmosferze wiary. Im bardziej kate-

³² DCG 39.

³³ J. Charytański: Inspiracje soborowe w katechetyce. W: *Myśl posoborowa w Polsce*. Warszawa 1970, s. 166—167.

³⁴ Tamże.

³⁵ DCG 40; por. Charytański, jw.

³⁶ Charytański, jw. s. 168.

³⁷ DCG 45.

cheza dla dorosłych jest chrystocentryczna i w sposobie, i w treści nauczania zbliża się do liturgii — bez zacierania istotnych różnic — tym bardziej znajduje się ona w centrum działania zbawionego i staje się ponad wszelkie rodzaje nauczania głoszeniem zbawienia i prowadzeniem do zbawienia³⁸.

W realizowaniu Bożego planu stworzenia chrześcijanin odnajduje głęboką łączność ze wszystkimi ludźmi, wobec których ma pełnić swoją misję. Tę chrześcijańską więź z całą ludzkością mocno podkreśla Konstytucja o Kościele w świecie współczesnym (KDK 1, 11, 40). Punktem wyjścia w katechezie dorosłych powinny być problemy ludzkie, aktualne, wspólne wszystkim ludziom, z podkreśleniem ich specyfiki kształtowanej warunkami życia konkretnej grupy społecznej. Katecheza dorosłych powinna podkreślać zgodność postępu z planem stworzenia, ukazać rzeczywistość Boga również w wartościach stworzonych³⁹.

Katecheza dorosłych winna problemy ludzkie ujmować w świetle Objawienia zarówno Starego jak i Nowego Testamentu. W wezwaniu Bożym katechizowani mają szukać właściwych aktualnych i konkretnych rozwiązań (KDK 43). Dążyć winna do podkreślenia specyficznej roli chrześcijanina współdziałającego w Kościele z Chrystusem. Tu właśnie przychodzi moment nawiązania do życia sakramentalnego. Będą to sakramenty chrztu, Eucharystii i bierzmowania. Przy odpowiednich problemach należy jednak nawiązywać do sakramentu małżeństwa, namaszczenia chorych czy sakramentu pokuty.

Nauczanie religijne dorosłych winno wyjaśniać naturę Kościoła Chrystusowego zaznaczając, że rzeczywistość Kościoła jest złożona z elementu boskiego i ludzkiego, niewidzialnego i widzialnego. Jest on zarazem widzialnym organizmem społecznym, wyposażonym w organy hierarchiczne, i niewidzialną, nadprzyrodzoną wspólnotą duchową w Chrystusie, wspólnotą wiary, nadziei i miłości (KK 8). Elementy te dopiero razem wzięte ukazują istotę Mistycznego Ciała Chrystusowego. Katecheza dorosłych powinna też uwzględniać nowe idee pojmowania Kościoła jako Ludu Bożego.

II. REALIZACJA KATECHEZY DOROSŁYCH

Pedagogika wiary idzie w kierunku samowychowania, rozwijania postaw uzdalniających do dostosowania się do zachodzących zmian, do przeżywania wiary przez apostołstwo. Stąd w obecnej dobie Kościoła pedagogika asymilacji (biernego przyjmowania) musi być zastąpiona przez pedagogikę aktywności i twórczości⁴⁰.

Działalność apostołska wiernych ma być owocną, stąd też należy wypracować specjalne metody w katechezie dorosłych, które odpowiadałyby psychice współczesnego człowieka oraz środowisku i duchowi czasu, w którym żyjemy.

Sobór Watykański II bardzo duży nacisk kładzie na twórczą, różnorodną działalność apostołską tak w Kościele jak i w świecie. Działalność

³⁸ Finke, jw. s. 569—570.

³⁹ Charyłański, jw. s. 171—173.

⁴⁰ J. Stanisławski: Międzynarodowy Kongres Katechetyczny. *Katecheta* 16 (1972) s. 35.

ta ma się objawiać w każdej dziedzinie życia (DA 9, 11)⁴¹. Istnieje więc potrzeba stworzenia specjalnych form katechezy dorosłych, które byłyby związane z życiem⁴².

1. METODY KATECHIZACJI DOROSŁYCH

Problem metod katechizacji dorosłych jak i inne zagadnienia nauczania religijnego dorosłych nie jest jeszcze właściwie opracowany, szczególnie w polskiej literaturze katechetycznej. Fakt powyższy stanowi główną przyczynę trudności na jakie napotyka się w ustalaniu najbardziej właściwych i odpowiednich metod, gdy idzie o katechezę dorosłych. Podjęty w tym punkcie artykułu wywód zmierza do zaradzenia w jakiejś mierze temu stanowi rzeczy. W oparciu o współczesną dydaktykę, dokumenty soborowe i „Ogólną Instrukcję Katechetyczną” podana zostanie próba możliwych rozstrzygnięć, głównie środków jakie muszą znaleźć zastosowanie w procesie nauczania jak też formuły tego procesu.

W dydaktyce współczesnej przez metodę nauczania rozumie się zazwyczaj: „określony sposób pracy nauczyciela lub pracownika oświatowego, obejmujący pewien dobrany stosunkowo prosty zespół czynności dydaktycznych umożliwiające uczniom przyswojenie sobie nowej wiedzy, umiejętności i nawyków oraz kształtujący ich zdolność, poglądy i zainteresowania”⁴³.

Istotną cechą metody nauczania jest umożliwienie uczniom przyswojenie sobie nowych wiadomości i umiejętności oraz to, że jest to zespół czynności dydaktycznych; trzeba jednak zastrzec, że zespół ten jest stosunkowo prosty, a więc i nie może się składać z mniejszych zespołów czynności wyróżnianych przez teorię jako odrębne metody.

Należy odróżnić metody od zasad nauczania, którymi nauczyciel kieruje się przy stosowaniu każdej metody. Ponadto nierzadko nieraz metody nauczania miesza się z formami pracy oświatowej. Należy to przypisać temu, że niektórzy polscy autorzy⁴⁴ zamiast terminu metoda, używali terminu forma nauczania. Obecnie coraz powszechniej odróżnia się pojęcie metody od pojęcia formy, które wiąże się ze stroną organizacyjną procesu nauczania⁴⁵.

Metodę wybiera nauczyciel w zależności od celu lub zadania dydaktycznego, które sobie w pracy stawia. Również wybór metody jest zależny od właściwości tematu, który ma być przedmiotem nauczania czy rozważań. Wreszcie wybór zależy od poziomu przygotowania i wyrobienia uczniów lub słuchaczy⁴⁶.

Jednakże z punktu widzenia skuteczności pracy dydaktycznej z dorosłymi zagadnienie celowości stosowania poszczególnych metod w rozmaitych warunkach i okolicznościach należy uważać za otwarte.

Dobra, trafnie dobrana metoda nauczania z dorosłymi jest niewątpliwie ważnym czynnikiem w osiąganiu dobrych wyników. Nie należy jej

⁴¹ Por. DWCM 3, 6.

⁴² J. Charytański: *Katechetyka. Studia Theologica Varsaviensis* nr 2 1967 s. 276.

⁴³ F. Urbańczyk: *Dydaktyka dorosłych. Ossolineum* 1973 s. 143.

⁴⁴ B. Nawroczyński: *Zasady nauczania. Wrocław* 1956 s. 253.

⁴⁵ B. Suchodolski: *Zarys pedagogiki. Warszawa* 1959 T. II s. 377.

⁴⁶ Urbańczyk, *już* s. 245.

jednak przeceniać, jak to czynią niektórzy, sądząc, że wszystko w pracy zależy od „dobrej metody”. Ważniejsza lub co najmniej równie ważna jest jasna świadomość celu i zadań oraz dobra znajomość dydaktycznych zasad nauczania, którymi należy się w pracy kierować ⁴⁷.

W dydaktyce ustalono, że są zasadnicze cztery drogi zdobywania wiedzy, a mianowicie: przyswajanie, odkrywanie, przeżywanie i działanie ⁴⁸. Żadnej z nich nie należy traktować jako jedynej. Chodzi raczej o uwzględnienie wszystkich tych dróg uczenia się. Z każdą z nich wiąże się odpowiadające im metody.

Niektórzy dzielą metody na proste i złożone. Proste to: opis, opowiadanie, rozmowa nauczająca czyli pogadanka, wykład, obserwacja, pokaz itp. Metody złożone to: metoda problemowa, praca z podręcznikiem, metody kontaktów społecznych itp.

Katechetyce bliższy jest podział metod dokonany ze względu na udział ucznia w pracy nad zdobywaniem nowego materiału. Wtedy metody dzieli się na trzy grupy: podające, poszukujące, metody samodzielnej pracy ucznia.

W grupie metod podających uczeń otrzymuje nowe wiadomości głównie przez ustne przekazywanie mu treści poznawczych albo przez demonstrację jakiegoś zjawiska. Do tej grupy zalicza się: opis, opowiadanie, wykład itp.

W grupie metod poszukujących uczeń zdobywa wiedzę pod kierunkiem nauczyciela względnie jego wskazań. Zalicza się tu: pogdankę, pracę z podręcznikiem, z literaturą czy tekstami źródłowymi oraz metodę problemową.

Jeszcze większą samodzielność w zdobywaniu wiedzy osiąga uczeń przy stosowaniu metod samodzielnej pracy. Metody te polegają na poznawaniu określonych zagadnień przez samodzielnie prowadzoną obserwację, przez bezpośrednie kontakty, przez podejmowanie różnorodnej praktycznej działalności, samodzielnej pracy z podręcznikiem itp. ⁴⁹.

W literaturze katechetycznej termin „metoda nauczania” występuje często w połączeniu z terminem „forma nauczania”. Terminów tych używa się zawsze w tym samym znaczeniu. Przy omówieniu bardzo ogólnym używane są one zamiennie, przy bardziej precyzyjnym wyrażaniu się przez „formę” rozumie się zwykle: świadomy, oparty na zasadach psychologicznych sposób w jaki nauczyciel sprawia, że materiał katechetyczny staje się własnością ucznia, że uczeń go sobie przyswaja ⁵⁰. Natomiast przez „metodę” rozumie się sposób ułożenia materiału nauczania i przeprowadzenia go w czasie jednej lekcji ⁵¹. Przy takim rozumieniu obu terminów w katechetyce wyróżnia się zazwyczaj formę podającą i formę poszukującą. Na tych dwóch rodzajach form bazują metody: psychologiczno-monachijska, psychologiczno-wiedeńska, metoda szkoły pracy, szkoły twórczej czy z nowszych metod: metoda problemowa, dylematu, gier katechetycznych, celebracji itp.

⁴⁷ Tamże s. 272.

⁴⁸ Por. W. Okoń: O intensyfikacji nauczania i wychowania. Warszawa 1966 s. 54.

⁴⁹ B. Śliwek, A. Zajączkowski: Wychowanie obywatelskie w szkole podstawowej. Warszawa 1971 s. 54—58.

⁵⁰ J. Łopot: Katechetyka. Kielce 1947 s. 47.

⁵¹ Tamże s. 58.

Problem metody w katechetyce przechodził różne etapy swojego rozwoju. Według J. Goldbrunnera dotychczasowy rozwój problemu metody można ująć w dwóch fazach. Pierwsza z nich to znalezienie takiej formy nauczania, aby odpowiadała ona strukturze i wymaganiom ludzkiej natury. Faza ta miała związek z takimi metodami jak monachijska, wiedeńska, szkoły pracy itd. Druga faza była fazą zwrotu ku treści nauczania. Chodziło o właściwe jej ujęcie, o to, aby ta treść była kerygmą, zbawczym orędziem Boga stojącego przed człowiekiem. Obecnie następuje trzecia faza rozwoju problemu metody. Chodzi o to, aby człowiek właściwie nastawiony zetknął się z treścią ujętą jako kerygma. Centrum zainteresowania jest problem spotkania dwóch osób: Boga i człowieka. Metody mają stać w służbie tego spotkania⁵². W związku z tym stawiają sobie one za cel wiarę żywą, kształtującą życie i nadającą mu właściwy sens. Muszą też uwzględniać wymagania, jakie stawia fakt, że katechizacja jest w istocie rzeczą spotkaniem z Bogiem. Tak więc przepowiadanie przy pomocy tych metod musi mieć charakter apelu żywego i obecnego Boga domagającego się wiary jako odpowiedzi. Musi też szukać sposobów dotarcia do samej głębi osoby słuchacza, gdzie może się dokonać zasadnicza decyzja żywej wiary. Wiąże się to z troską o dogłębne przepracowanie osobowe każdej cząstki podawanego materiału oraz o to, aby metoda zawierała elementy głębokich przeżyć religijnych.

Wprowadzone wyjaśnienie winno okazać się pomocne w spełnieniu kolejnego zadania jakim jest ukazanie metody katechezy dorosłych w dokumentach soborowych, instrukcji katechetycznej oraz w literaturze katechetycznej.

Na ziemi znajduje się wielu ludzi, którzy wcale albo tylko nieco slyszeli o Ewangelii. Kościół nie twierdzi, że wszyscy oni muszą się stać członkami Kościoła. Zwraca się tylko do chrześcijan, aby „przez szczery i cierpliwy dialog przekazali naukę Jezusa Chrystusa” (DM 11). Dialog ten powinien być prowadzony z różnymi grupami ludzi (DM 11). Do pracy we wszystkich dziedzinach życia chrześcijańskiego włączeni powinni być ludzie świeccy, którzy „przez działalność obywatelską i apostolską starają się zaprowadzić w swoim kraju porządek miłości i sprawiedliwości” (DM 19, 21). Praca ich ma być ustawicznie dostosowana do nowych potrzeb czasu (DA 6,33)⁵³. W zmieniających się warunkach ekonomicznych, socjalnych, a nawet obyczajowych w duszpasterstwie należy się trzymać nie tylko metod teologicznych, lecz także metod psychologicznych i socjologicznych (KDK 62). Wówczas kultura religijna i prawosć ducha będą szły w parze ze znajomością nauk i rozwijającymi się umiejętnościami technicznymi (KDK 62).

Bardziej szczegółowo podaje metody nauczania religijnego dorosłych „Ogólna Instrukcja Katechetyczna”. Zwraca ona uwagę w swoich normach na konieczność dostosowania metod do wieku i poziomu kulturalnego⁵⁴. Katecheza — według instrukcji — ma przybierać charakter wspólnego poszukiwania w ramach zespołu. Jest to warunek skuteczności

⁵² J. Goldbrunner: *Katechetische Methoden heute*. München 1962 s. 3; por. Z. Czerwiński: *Katechizacja dorosłych w obecnej praktyce Kościołów protestanckich w Polsce*. Lublin 1972. (maszynopis).

⁵³ Por. DB 13; DK 22.

⁵⁴ DCG 46.

katechezy⁵⁵. Przez kształcenie religijne dorosłych odbywane w małych grupach najprędzej może zawiązać się wspólnota wiary, świadectwa i stylu życia⁵⁶.

Przeprowadzona analiza dokumentów soborowych wykazuje, że Ojcowie Soboru dostrzegli w świecie współczesnym dynamizm. Uznali, że w pracy katechetycznej należy zastosować metody odpowiadające psychice współczesnego człowieka. Na pierwszy plan wysuwa się metoda dialogu oparta na porządku miłości i sprawiedliwości oraz metody zaczerpnięte z nauk świeckich.

W katechezie dorosłych chodzi o to, by każdy wierny wyrobił sobie własne zdanie na omawiany temat i zajął właściwe stanowisko życiowe. Stąd, według wskazań Soboru, na pierwszy plan w pracy katechetycznej z dorosłymi wybija się metoda dialogu jako najbardziej odpowiednia i niezastąpiona. Prowadząc katechezę tą metodą trzeba starać się stworzyć klimat otwartości przez udzielanie odpowiedzi szczerych i wyczerpujących, by każdy uczestnik mógł bez obawy wypowiedzieć swe poglądy. W czasie dialogu uczestnicy uczą się poznawać cudze zapatrywania oceniać je krytycznie i konfrontować z własnym. W środowisku pluralistycznym to jest jedyna droga prowadząca do świadomej i osobistej wiary, która się opiera na własnej decyzji, silnym przekonaniu, dobrych argumentach⁵⁷.

Trzeba więc w katechezie dorosłych położyć główny nacisk na dialog prowadzony w mniejszych grupach. Wykład powoduje bierność, dyskusja prowadzona w całej grupie katechetycznej staje się nudna i jest w istocie tylko pozornym dialogiem⁵⁸. Dialog katechizowanych z katechetami dotyczyć będzie na ogół problemów życia codziennego i ci „katechizowani”, znajdując odpowiedź w świetle słowa Bożego jakie „katecheta” będzie niewątpliwie często przytaczać, co usłyszeli będą precyzować, wywypowiadać w sposób autentyczny.

Instrukcja katechetyczna zaleca dostosowanie metod do wieku, poziomu kulturalnego oraz podejmowanie pracy w małych grupach elitarnych. W tym duchu powstały już dziś liczne metody, z których dla zilustrowania zagadnienia przytoczymy dwie, mianowicie tzw. metodę wspólnej pracy i odnajdywania idei powstała w środowisku amerykańskim. Została odkryta w technice przy rozwoju nowej produkcji. Można ją zastosować do pytań religijnych i problemów życiowych⁵⁹. Grupa składająca się z około dwunastu osób siada dookoła stołu. Prowadzący grupę wysuwa problem, do którego każdy powinien dorzucić swoją ideę i zapisuje na tablicy widocznej dla wszystkich. Przestrzegane muszą być wtedy następujące normy:

⁵⁵ Tamże 76.

⁵⁶ Wnioski z Międzynarodowego Kongresu Katechetycznego, jw. s. 8.

⁵⁷ I. Deugouttes: Jak daleko jesteśmy z katechezą dorosłych. *Katecheta* 17 (1973) s. 33.

⁵⁸ Katecheza powyższa powinna rozpoczynać się krótką informacją o obranym temacie, po niej odbywa się 30—45 minutowa dyskusja w małych grupach (6—10 uczestników), podczas której pogłębia się omawiany materiał, wskazuje problemy, stawia pytania. Katechezę kończy ogólna dyskusja z udziałem wszystkich uczestników, podczas której ostatecznie wyjaśnia się problem.

⁵⁹ Wege zum Glauben. Werkbrief der Katholischen Landjugend nr 10 1971/72 s. 8—9.

- a) nikt nie może propozycji innego krytykować,
- b) propozycje nie mogą być narzucane,
- c) ilość propozycji powinna być jak największa,
- d) dopuszczalna jest poprawka wypowiedzi poprzednika oraz kombinacja dwóch czy trzech osób podających nowy pomysł.

Najbardziej skrajne wypowiedzi piszemy na tablicy z podkreśleniem w oddzielnych miejscach. Po otrzymaniu wypowiedzi wybiera się najlepszą która powinna być realizowana. Metoda ta może być stosowana nie tylko w specjalnie utworzonej grupie, ale także w rodzinie, w zakładzie itp.

Metodą stosowaną w Niemczech jest tzw. „metoda debaty”⁶⁰. Uczestnicy, którzy są podzieleni na grupy 3—5 osobowe, po określeniu tematu otrzymują do przeczytania krótki artykuł. Po jego przeczytaniu dzieli się grupy na dwie połowy, sadzając ich formalnie. Jedna połowa wnosi argumenty, które przemawiają za omawianą rzeczą, druga przeciw. Prowadzący dyskusję zajmuje przoduujące miejsce i uważa pilnie, by przestrzegano zasad „debaty”, zachowując się sam niestronniczo. Zasady brzmią:

- a) mówiący mówią w kolejności zgłoszeń; jedna grupa może argumentować tylko pro, druga contra,
- b) najwyższą zasadą jest grzeczność i rzetelność.

Może się zdarzyć, że przy końcu debaty, która nie powinna być zbyt długa nie będzie strony zwycięskiej. Wówczas wszyscy uczestnicy rozwiązują problem. Zaleca się, aby po „debacie” przeciwnicy podali sobie rękę mającą symbolizować rozwiązanie konfliktów po ludzku. Sensem „debaty” jest to, że nie ma jakiegoś rozdziału Boga od świata, wiary od życia.

Stoimy dzisiaj wobec problemu, dotyczącego języka używanego w katechizacji dorosłych, który przemawiałby do współczesnego człowieka. Scholastyczny język okazał się niewystarczający w obecnym czasie do wprowadzenia katechizowanego w życie wiary. Oparcie się na Piśmie św. i liturgii wprowadziło do katechizacji język biblijny i liturgiczny, który nie spełnia swego zadania. Jest on również niedostępny współczesnemu człowiekowi jak i język teologii scholastycznej. W katechizacji dorosłych postuluje się przemawianie do współczesnego człowieka jego własnym językiem przy równoczesnym użyciu języka Kościoła.

W katechizacji dorosłych musi zaistnieć harmonia między językiem współczesnym a specyficznym językiem Kościoła. Używając na katechizacji języka współczesnego, codziennego, należy jednak powoli i systematycznie otwierać katechizowanych na język Pisma św., jego obrazy, pojęcia, jego piękno i głębię wyrazu, podobnie jak wprowadzamy człowieka w świat poezji, sztuki, techniki, który początkowo jest im również obcy. Ponadto jednak należy uwrażliwić katechizowanych na odkrywanie w słowach Pisma św. odwiecznych problemów ludzkich, które oświeśla słowo Boże⁶¹.

2. FORMY KATECHEZY DOROSŁYCH

Literatura katechetyczna używa terminu „forma” m.in. na określenie różnych rodzajów katechezy, różnych sposobów katechizowania. Jednym z nich jest systematyczna katechizacja zorganizowana na sposób szkolny.

⁶⁰ Tamże s. 4—6.

⁶¹ Charytański. Inspiracje s. 175—181.

Katecheza ta obejmowałaby wszystkich chrześcijan dorosłych i miałaby na uwadze systematyczne studium całego Orędzia chrześcijańskiego⁶². Istnieją pewne warunki i okoliczności, które domagają się zastosowania szczególnych form katechezy jak np. „katecheza stosowana z racji ważniejszych wydarzeń w życiu”⁶³, „katecheza, która jest stosowana z racji pewnej zmiany w warunkach życia”⁶⁴, „katecheza ucząca wykorzystywać wolny czas”⁶⁵, oraz „katecheza stosowana z racji szczególnych wydarzeń w życiu Kościoła i społeczności świeckich”⁶⁶.

Mniej więcej w takim znaczeniu w niniejszym punkcie zostaną zaproponowane niektóre rodzaje pracy w katechizacji dorosłych.

Form katechizacji dorosłych może być bardzo dużo, stąd trudno jest je jednoznacznie poklasyfikować. Starano się więc dla uproszczenia podzielić na grupy. Podział zaproponowany nie jest w pełni adekwatny i z pewnością można byłoby niektóre formy umieścić w innych grupach albo utworzyć tych grup więcej. Wydaje się jednak, że nie jest to istotne, gdyż chodzi tutaj o ukazanie pewnych sposobów w katechizacji z dorosłymi.

A. FORMY OGÓLNE

Chodzi tu o takie formy, które winny w sposób organiczny i uporządkowany objąć wszystkich chrześcijan dorosłych, a miałyby na uwadze systematyczne studium Orędzia chrześcijańskiego.

a) Wykłady

Nauczanie — według Soboru — chrześcijańskich prawd wiary powinno odbywać się przez wykłady prowadzone na zjazdach czy konferencjach (DA 32). Należy jednak zauważyć, że w religijnym nauczaniu dorosłych wykłady winny być prowadzone systematycznie. Celem ich miałyby być doprowadzenie wiernych do znajomości i zrozumienia prawd Bożych. Warto przy okazji zauważyć, że słowem „nauczanie” określić można także doprowadzenie do wiedzy i zrozumienia na sposób pytań i odpowiedzi oraz wyjaśnień podawanych przez prowadzącego wykład. Wykład oznaczałby podawanie wiedzy religijnej na bazie formy podającej.

Wykład powinien odbywać się pod kierunkiem specjalisty, niekoniecznie duchownego, zorganizowany w małych grupach. Członkowie tej grupy powinni być z jednego środowiska społecznego oraz posiadać mniej więcej jednakowe wykształcenie. Poziom wykładu powinien być dostosowany do poziomu intelektualnego słuchających. Po każdym wykładzie winna się odbyć dyskusja zakończona praktycznym wskazaniem działalności w życiu codziennym.

b) Kazanie

Ściśle biorąc sprawa kazań leży w kompetencjach homiletyki. Można je jednak zaliczyć do form katechizacji dorosłych, ponieważ jest to for-

⁶² DCG s. 139.

⁶³ DCG 96c.

⁶⁴ Tamże 76d.

⁶⁵ Tamże 96e.

⁶⁶ Tamże 96f.

ma powszechna i stosowana najczęściej w pracy z dorosłymi. W historii była to główna forma katechizacji dorosłych. Prócz tego należy zaznaczyć, że w każdym kazaniu, nawet w klasycznej homilii jest zawarty element pouczenia katechetycznego. Sobór poucza, że „dla upowszechnienia nauki chrześcijańskiej należy się posłużyć różnymi dostępnymi w dzisiejszych czasach środkami, przede wszystkim kaznodziejstwem...” (DB 13). W innym zaś miejscu Sobór poucza: „przepowiadanie kapłańskie... winno wyjaśniać słowo Boże...” (DK 14). Współczesna homiletyka nie neguje nauczającego celu kazania, ale stoi na stanowisku wielkości celów kazania zależnie od okoliczności.

Najbardziej typowym kazaniem nauczającym jest kazanie katechizmowe. W czystej formie bywają one dzisiaj rzadko wygłaszane. Treścią takich kazań powinna być nauka zawarta w katechizmie czyli podstawowe prawdy wiary chrześcijańskiej. Kazania takie mogą stanowić cykl omawiający jakąś część katechizmu np. Dekalog czy Modlitwę Pańską, albo też mogą poruszać jakiś temat katechizmowy okazynie, w związku z tekstem Pisma św. przypadającym na dany dzień i poruszający problemy życiowe człowieka współczesnego.

Z innych rodzajów kazań, które też powinny zawierać element pouczający wymienić należy homilie. Najbardziej charakterystyczną cechą homilii powinno być to, że jest ona religijnym objaśnieniem tekstu biblijnego. Idealnie byłoby, gdyby miała charakter swobodnej rozmowy.

„Ogólna Instrukcja Katechetyczna” domaga się prowadzenia szczególnych form katechizacji dorosłych. Poniżej zostaną przedstawione niektóre szczególne formy katechezy dla dorosłych.

B. PRZYGOTOWANIE PRZEDMAŁŻEŃSKIE I DUSZPASTERSKIE RODZIN

a) Przygotowanie przedmałżeńskie

Obserwacja życia współczesnego wskazuje na coraz wyraźniej zaznaczający się kryzys instytucji małżeństwa, nie tylko wśród ludzi niewiejących, ale także ludzi pozostających w związku sakramentalnym⁶⁷.

Jedną z przyczyn kryzysu współczesnego małżeństwa jest to, że w zakresie przygotowania do życia małżeńskiego i rodzinnego prace są znikome. Normalnie katolik usłyszał pierwszy raz w nauczaniu katechetycznym o małżeństwie w czasie przygotowania do I Komunii św. Dowiedział się wtedy, że jednym z siedmiu sakramentów św. jest małżeństwo i poznał określenie tego sakramentu. Po raz drugi mógł usłyszeć w syntetycznym wykładzie katechizmu, a młodzież starsza w nauce dogmatyki i etyki⁶⁸. Oczywiście w wielu parafiach prowadzone jest jeszcze przygotowanie do małżeństwa z racji zgłoszenia zapowiedzi. I to wszystko. Gdy zaś uwzględni się całą problematykę życia małżeńskiego i rodzinnego oraz ważność związku małżeńskiego w życiu religijnym, to trzeba stwierdzić, że przygotowanie jest raczej minimalne. Pius XI stwierdza, że do różnych zawodów przygotowuje się młodzież przez długie lata studiów,

⁶⁷ W. Półtawska: Miłość zagrożona. *Warmińskie Wiadomości Diecezjalne* 1972 s. 121.

⁶⁸ Pius XI: Encyklika o wychowaniu.

podczas gdy do życia rodzinnego jest ona mało lub zgoła nie przygotowana⁶⁹.

Na problem lepszego przygotowania do małżeństwa zwrócono uwagę na światowym Kongresie w Zagrzebiu w r. 1954. Podkreślono wtedy, że wielu młodych ludzi zawiera małżeństwo, nie zdając sobie zupełnie sprawy, czym jest i jakie powinno być pożycie małżeńskie⁷⁰.

Przygotowanie wiernych do małżeństwa wymaga więc planowego, świadomego i ciągłego oddziaływania duszpasterskiego. Postuluje się wprowadzenie katechumenatu małżeńskiego, którego zadaniem byłoby dłuższe przygotowanie młodych ludzi do sakramentu małżeństwa⁷¹.

Bardzo cenną i pożądaną jest współpraca duszpasterzy z katolickimi lekarzami i pielęgniarkami, którzy by przejęli całkowicie w swoje ręce poradnictwo przedmałżeńskie⁷². Praca ta jednak nie może się kończyć wraz z przyjęciem przez młodych sakramentu małżeństwa, ale musi być kontynuowana poprzez pracę z małżeństwami.

b) Duszpasterstwo rodzin

Małżeństwo i rodzina wysuwają się współcześnie na naczelne miejsce w duszpasterskich zadaniach. Sobór Watykański II umieścił na pierwszym miejscu w Konstytucji duszpasterskiej zagadnienie dotyczące małżeństwa i rodziny (KDK 47). Równocześnie Konstytucja dogmatyczna wypowiada się o małżeństwie w ten sposób „z małżeństwa chrześcijańskiego bowiem wywodzi się rodzina, a w niej rodzą się nowi obywatele społeczności ludzkiej, którzy dzięki łasce Ducha Świętego stają się przez chrzest synami Bożymi, aby Lud Boży trwał poprzez wieki. W tym domowym niejako kościele rodzice przy pomocy słowa i przykładu winni być dla dzieci swoich pierwszymi zwiastunami wiary i pielęgnować właściwe każdemu z nich powołanie, ze szczególną zaś troskliwością powołania duchowe” (KK 11). Sobór widzi w rodzinie chrześcijańskiej jakby Kościół w miniaturze (KK 11), nazywając rodzinę „domowym sanktuarium Kościoła” (DWCH 3), w którym ma się odbywać w sposób najbardziej naturalny wychowanie w rodzinie⁷³.

Rodzina powinna być środowiskiem wychowawczym dziecka. Nie jest jednak ona przygotowana do spełnienia tego zadania. Bardzo często posługuje się dawnym modelem wychowawczym, który odpowiadał warunkom rodziny patriarchalnej, a który nie odpowiada warunkom współczesnej rodziny. Rodzice stają się dzisiaj często bezradni wobec religijno-moralnych trudności wychowawczych swych dzieci. Dlaczego? Wychowanie religijno-moralne jest uzależnione od wychowania ogólnego. Stąd też rodzice religijni, którzy nie znają zasad wychowania prawdziwej pedagogiki współczesnej w wychowaniu, nie tylko nie osiągną pożądaných przez siebie skutków wychowawczych, ale przez to, że nie są

⁶⁹ J. Nowaczyk: Przygotowanie do życia małżeńsko-rodzinnego a katecheza. *Katecheta* 9 (1965) s. 67.

⁷⁰ Volunter-de Lorient: Wychowanie rodziców. W: Opieka nad dzieckiem i rodziną. Warszawa 1959 s. 105.

⁷¹ B. Häring: Ehe in dieser Zeit. Salzburg 1960 s. 214.

⁷² Pierwsza instrukcja Episkopatu Polski dla duchowieństwa o przygotowaniu wiernych do sakramentu Małżeństwa i o duszpasterstwie rodzin. *Warmińskie Wiadomości Diecezjalne*, jw. s. 111.

⁷³ Weron: Świeccy jw. s. 96.

prawdziwymi wychowawcami nie przygotowują swych dzieci do przyszłego życia w społeczeństwie⁷⁴. Stąd głównym obowiązkiem katechezy dla dorosłych jest przygotowanie rodziców na wychowawców.

Dziecko wychowane w atmosferze miłości może w pełni rozwinąć wiarę otrzymaną na chrzcie św. Dochodzi ono do pełnej aktualizacji wiary przez uczestnictwo w postawie religijnej dorosłych, w oparciu o wiarę i życie religijne najbliższego otoczenia, z którym jest związane miłością i zaufaniem. Z tego wypływa istotny wniosek, który jest jedną z zasad współczesnej odnowy katechetycznej, że rodziców należy poprzez katechizację dorosłych nakłonić do przyjęcia na siebie obowiązku rozwinięcia wiary dziecka zaszczipionej przez sakrament inicjacji chrześcijańskiej⁷⁵.

Dobry przykład matki, ojca i domowników ma niesłychanie ważne znaczenie w całym wychowaniu, zwłaszcza gdy chodzi o religijną stronę. Przykład rodziców należy rozciągnąć na całe ich postępowanie, na wszystkie słowa i czyny, a w szczególności i na te, które odnoszą się bezpośrednio do Boga. Nadto musi on być jawny i stały, aby dziecko nabrało przekonania, że inaczej być nie może⁷⁶.

Jak już było powiedziane właściwym środowiskiem wzrastania dziecka w społeczności Kościoła staje się rodzina. Jakie jednak mają być formy działania duszpasterstwa rodzin?

Dekrety Soboru Watykańskiego II pouczają, że należy stworzyć specjalne małe grupy wiernych, dla których trzeba wydać „poradnik katechetycznego nauczania” (DB 44). Inną formą zalecaną przez Sobór jest wykład nauki chrześcijańskiej na wszelkiego rodzaju zebraniach z rodzicami (DB 13). Dla pielęgnowania życia duchowego oprócz nauczania w specjalnych małych grupach (elitarnych) i poprzez ogólne zebrania stoją jeszcze do dyspozycji rodziców takie środki pomocnicze jak: kongresy, częste zjazdy, konferencje, książki, czasopisma (DA 32).

Poza tymi formami, które podaje Sobór można wyliczyć następujące: spotkanie z rodzicami z okazji wywiadówek, I spowiedzi czy I Komunii św. Zorganizowanie na terenie parafii seminarium o rodzinie, wizyty duszpasterskie, które powinny odbywać się nie tylko z racji kołеды, założenie na terenie parafii pośrednictwa rodzin prowadzone przez osobę w tym kierunku wykształconą⁷⁷.

Istnieją, poza wymienionymi formami działania jeszcze środki nadprzyrodzone, które mają pomóc rodzicom w przekazaniu prawd religijnych swoim dzieciom takie jak: wspólna modlitwa, wspólne czytanie Pisma św., kult liturgiczny i sakramenty św.⁷⁸.

C. KURSY

Nowe formy katechizowania dorosłych do jakich należą kursy⁷⁹, nie mają jak poprzednie jakiegś stałej, systematycznej przez dłuższy czas

⁷⁴ P. Poręba: Naukowe duszpasterstwo rodzin. *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne* KUL 1971 z. 3 s. 126—127.

⁷⁵ Wawrzynek, jw. s. 247—248.

⁷⁶ S. Podoleński: Wychowanie religijne. Kraków 1973 s. 11—14.

⁷⁷ Poręba, jw. s. 140—141.

⁷⁸ Tamże s. 138—139.

⁷⁹ Czerwiński, jw. s. 49.

prowadzonej pracy. Związane są one raczej z wyjazdem na niedługi czas do jakiejś miejscowości.

Można zaproponować następujące kursy:

1. kursy dla aktywistów parafialnych,
2. kursy dla katechetów,
3. kursy biblijno-umykalniające,
4. kursy biblijno-ewangelizacyjne,
5. kursy dla kobiet,
6. kursy dla młodzieży starszej,
7. spotkania kierowników i grupowych oaz letnich,
8. spotkania młodych małżeństw,
9. spotkania studentów,
10. tygodnie ewangelizacyjne,
11. wczasy i obozy młodzieżowe.

Przebieg poszczególnych kursów, mimo różnej nazwy miałyby często podobny charakter. Dlatego zostaną tu omówione tylko kursy dla kobiet, biblijno-umykalniające oraz tydzień ewangelizacyjny.

a) Kurs dla kobiet

Uczestniczkami tego kursu byłyby kobiety — działaczki parafialne, instruktorki poradnictwa rodzinnego. Odbywałyby się one w miesiącach wakacyjnych, w okresie Bożego Narodzenia i Wielkanocy.

W programie danego kursu powinny znajdować się następujące elementy:

1. Msza św. z homilią,
2. rozważania poranne (prowadzone przez uczestników),
3. wykłady przedpołudniowe (prowadzone przez specjalistów),
4. dyskusja,
5. nauka nowych pieśni,
6. rozważania wieczorne,
7. nabożeństwo na zakończenie kursu.

b) Kurs biblijno-umykalniający

Kursy takie powinny obejmować przede wszystkim katechetów i organizatorów.

Na program kursu powinno się złożyć:

1. Msza św. z homilią,
2. wykłady na tematy biblijne, dogmatyczne, moralne,
3. dyskusja,
4. wykład z zakresu podstaw muzyki, nauka nowych pieśni,
5. metody wychowania w rodzinie i na katechezie,
6. egzamin i nabożeństwo na zakończenie kursu.

c) Tydzień ewangeliczny

Uczestnicy tej formy katechezy gromadzą się w jednej dużej grupie. Dokonuje się następnie podziału na grupy, w których winno się prowadzić zajęcia. Przed rozpoczęciem ustala się hasło tygodnia. Każdy dzień powinien się rozpoczynać od porannego rozważania w grupach, wspólną modlitwą i Mszą św. z homilią. Zajęcia należałoby odbywać w formie wykładów, seminariów, studiów biblijnych i pouczeń ewangelizacyjnych.

Organizatorzy tego tygodnia powinni postawić sobie następujące cele:

1. przygotowanie kursantów do pracy parafialnej, do prowadzenia grup dyskusyjnych i grup elitarnych,

2. pogłębienie wiary i życia religijnego uczestników, powinno się to osiągnąć takimi środkami jak:

a) pogłębienie znajomości Pisma św.,

b) zapoznanie uczestników z dekretami Soboru Watykańskiego II,

c) zapoznanie uczestników z nowymi metodami pracy w Kościele.

Wszystkie wymienione wyżej rodzaje kursów można przyjąć za formę katechizacji dorosłych z tego względu, że:

1. każdy uczestnik kursu zostaje pobudzony do ożywienia swej wiary i pogłębienia swych wiadomości religijnych,

2. przez kursy przynajmniej dla części wiernych katechizacja nie zostaje przerwana nawet w okresie wakacyjnym, gdy niektóre inne formy nie są realizowane,

3. kursy przygotowują aktywnych członków Kościoła, którzy będą prowadzić lub wspomagać katechizację dorosłych w innych formach.

D. INNE FORMY KATECHIZACJI DOROSŁYCH

Zostaną tu omówione formy religijnego nauczania dorosłych, których nie dało się sklasyfikować, do którejsz z poprzednich grup.

1. APOSTOLSTWO INDYWIDUALNE

W centrum uwagi Urzędu Nauczycielskiego znajdowało się przede wszystkim apostołstwo zrzeszone. Dopiero pod wpływem różnych warunków zewnętrznych zaczęto dostrzegać stopniowo istnienie i potrzebę apostołstwa indywidualnego, nieorganizowanego. Praktycznie rzecz biorąc dopiero Sobór Watykański II w oparciu o nową wizję Kościoła i roli laikatu mógł dojrzeć i uznać niezastąpioną rolę apostołstwa indywidualnego. „Do tego rodzaju apostołstwa, zawsze i wszędzie owocnego... są wezwani i zobowiązani wszyscy świeccy, jakiegokolwiek stanu, chociaż nie mają sposobności lub możliwości współpracować w stowarzyszeniach” (DA 16).

W związku z tym pozostaje dowartościowanie przez Sobór apostołstwa „świadczenia całego życia świeckiego, płynące z wiary, nadziei i miłości” (DA 16). Dekret nazywa je „szczególną formą apostołstwa indywidualnego” (DA 16). To świadectwo życia chrześcijańskiego ma pierwszeństwo przed świadectwem słowa.

2. SYSTEM SWOBODNEGO KSZTAŁCENIA POGLĄDOWEGO

Katechizacja dorosłych może przyjąć tzw. formę „swobodnego kształcenia poglądowego”, która się ma dokonywać za pomocą wystaw, plansz, przeźrocz i żywych obrazów. Mamy tu na uwadze muzea, wystawy, filmy religijne, telewizję. Przewagę tej formy nad innymi jest to, że wystawy, filmy itp. przemawiają niejako rzeczami i sytuacjami uwalniając nas

od „tyranii” słów. Dobre podpisy pod eksponatami w muzeach, krótkie wyjaśnienia przewodników, mogą być nie tylko dobrymi środkami dydaktycznymi ale i wychowawczymi⁸⁰.

3. SPOTKANIE DOMOWE

Najbardziej rozpowszechnioną formą pogłębiania wiedzy i postawy religijnej wśród dorosłych powinno być zapoznanie się z życiem Chrystusa i wprowadzenie Jego Zasad w życie. Może się to dokonać przez indywidualne zaznajomienie się z Pismem św. oraz przez tzw. „spotkanie domowe”. Osoby mieszkające blisko siebie, zwłaszcza chore i starsze, którym trudno uczęszczać do Kościoła zbierają się w jednym z mieszkań i uczestniczą w czytaniu Pisma św., prasy katolickiej, dyskusji i wspólnej modlitwie.

ZAKOŃCZENIE

Hasło kształcenia się przez całe życie, które stało się wiążące zwłaszcza po II wojnie światowej wpłynęło na pedagogikę tak, że zaczęto masowo kształcić ludzi dorosłych przygotowując ich przez to jeszcze bardziej do życia osobistego, rodzinnego i społecznego. Potrzebę tę zauważył również Sobór Watykański II, który poprzez swoje dokumenty zwrócił uwagę na katechizację ludzi dorosłych oraz wskazał kierunek jej rozwoju. Bardziej szczegółowo zajęła się katechezą dorosłych „Ogólna Instrukcja Katechetyczna” jak również Międzynarodowe Kongresy Katechetyczne i Synod Biskupów 1977 r.

W odniesieniu do celu nauczania religijnego dorosłych wykazano, że celem tym powinno być zdobycie solidnej znajomości nauki katolickiej, którą należy przeżyć i realizować w życiu religijno-moralnym. Kształcenie sumienia, wychowanie seksualne, modlitwa, praktykowanie rad ewangelicznych, doprowadzenie do pełnego uczestnictwa w liturgii, rozwiązywanie potrzeb współczesnego świata zgodnie z duchem Ewangelii, włączenie apostołstwa świeckich w życie Kościoła to dalsze cele katechezy dorosłych. W ramach zagadnienia podmiotu aktywnego stwierdzono, że właściwym nauczycielem katechezy dorosłych jest Chrystus Pan, który przekazał obowiązek nauczania papieżowi i biskupom. Pomocnikami tego autorytatywnego nauczania są duchowni i świeccy, którzy otrzymują zlecenie kanoniczne. Gdy zaś idzie o podmiot receptywny nauczania religijnego dorosłych wskazano, że należy zaliczyć do nich rodziców, przygotowujących się do sakramentu małżeństwa oraz tych wszystkich, którzy pragną zapoznać się z nauką Chrystusa. Współczesna odnowa katechetyczna wysunęła zasadę, że przedmiotem — treścią katechezy dorosłych powinno być doprowadzenie katechizowanych do osobistej odpowiedzi na wezwanie Boże. Katechizacja dorosłych ma nam pomóc w zaangażowaniu się w życie indywidualnym i społecznym.

Według dekretów soborowych i literatury posoborowej w pracy z dorosłymi powinny być stosowane metody, które odpowiadałyby psychice człowieka dorosłego. Sobór zaleca stosowanie przede wszystkim metody dialogu oraz metod, które należałoby zaczerpnąć z nauk świeckich. Metody te mają uwzględnić osiągnięcia już samodzielności katechizowanego.

Aby przybliżyć katechezę do życia codziennego, konieczną rzeczą jest odnalezienie właściwego języka katechetycznego, który zrozumiały byłby przez współczesnego człowieka dorosłego. Wreszcie, gdy idzie o formy nauczania religijnego dorosłych wykazano, że dekrety soborowe jak i „Ogólna Instrukcja Katechetyczna” zalecają formy mające na uwadze konieczność ustanawiania cykli katechetycznych obejmujących systematyczne studium całego Orędzia chrześcijańskiego jak i formy, które w pewnych warunkach i okolicznościach miałyby specjalne zastosowanie.

I PRINCIPI E LA REALIZZAZIONE DELLA CATECHESI DEGLI ADULTI NELLA LUCE DEI DECRETI DEL CONCILIO VATICANO II.

SOMMARIO

Una chiamata a studiare per tutta la vita, che si è stata specialmente obbligatoria dopo la Seconda Guerra Mondiale, ha influito sulla pedagogia così che si è incominciato ad insegnare un gran numero di uomini adulti preparandoli così ancora di più alla vita individuale, familiare e sociale. La stessa occorrenza è stata rivelata dal Concilio Vaticano II il quale con i suoi documenti ha reso attenta la cura pastorale ad unacatechesi degli adulti e ha delineato la giusta direzione del suo sviluppo. Più particolare della catechesi degli adulti si sono messi ad occupare: Istruzione Catechetica, Internazionali Congressi della Catechesi e ultimamente Sinodo dei Vescovi nel 1977.

Come il scopo principale dell'insegnamento religioso degli adulti, cioè della loro catechesi, viene stabilito il conoscere a fondo della dottrina cattolica, la quale deve essere vissuta e realizzata nella vita religioso-morale di un credente maturo. Formazione della coscienza, educazione sessuale, preghiera, pratica dei consigli evangelici, piena partecipazione nella Liturgia, soluzione dei problemi del mondo moderno sulla base dello spirito del Vangelo, presenza attiva dei laici nella vita della Chiesa, eccoci i seguenti scopi della catechesi degli adulti. In quanto si tratta del sobbetto attivo di questa catechesi viene constatato che il vero e proprio maestro della catechesi degli adulti è solo Cristo Signore che ha affidato l'obbligo dell'insegnamento al papa ed ai vescovi. Degli aiutanti di questo autoritativo insegnamento sono tutti quanti, cioè religiosi e laici, che hanno ottenuto la speciale missione canonica. In quanto si tratta del soggetto recettivo dell'insegnamento religioso degli adulti viene stabilito che la questa catechesi riguarda genitori, gioventù che si prepara al Sacramento del Matrimonio e tutti gli altri che vogliono conoscere i messaggi di Cristo o approfondirli. La moderna rinnovazione della catechesi ha avanzato il principio che l'oggetto-contenuto della catechesi degli adulti deve essere ciò grazie a cui essi possano pervenire a dare una risposta personale alla chiamata di Dio. La catechesi degli adulti deve aiutare a impegnarsi nella vita individuale e sociale.